

Oponentský posudek

Ján Ičo

“Predsmrtné básne vietnamských budhistických mníchov z doby Lý-Trần (9.-13. storočie)”

Předložená disertační práce nás seznamuje s tzv. předsmrtnými básněmi, které složili zenoví mniši ve středověkém Vietnamu. Zabývá se tedy tématem, které nebylo do naší orientalistiky dosud uvedeno, třebaže v kulturní historii dané epochy zaujímá význačné místo. Předsmrtné básně, dochované v životopisech mnichů, jsou v první části práce jsou zařazeny do kontextu vietnamské literatury, dále je poukázáno na různé možnosti autorských rovin při četbě a zhodnocení literární a politický význam mnichů-básníků. Básně byly skládány v čínštině a navazují na čínskou tradici; otázkám, které jsou s tím spojené, je věnovaná celá třetí kapitola první části. O autorech, resp. autorství, a o pramenech se pojednává ve čtvrté a páté kapitole. Šestá a sedmá kapitola uvádí předsmrtné básně do kontextu vietnamského buddhismu, literární rozbor básní a zevrubný výklad o vývoji tohoto žánru nahlížený z více aspektů; toto obsáhlé pojednání (str. 67-109) považuji za největší přínos práce. Druhá část práce je komentovaná antologií vybraných básní s průvodními texty, které poukazují na specifické okolnosti vzniku básně. Mgr. Ičo představuje každou ukázkou v originále i v překladu a doplňuje textologickým a analytickým komentářem. V závěru potvrzuje výchozí předpoklad, že tato v ve své podstatě didaktická poesie tvoří jednotlivý celek v rámci nejstarší, čínsky psané literatury. Autorův výborný přehled o problematice dokládá obsáhlý Seznam použité literatury (v textu jej doplňuje hodnocení pramenů / zdrojů, s. 59-62). V *šesti* přílohách nalezneme rozebírané texty v sinovietnamském prepise a překladech do moderní vietnamštiny; stávající životopisy mnichů-básníků; básně králů a ministra napsané v reakci na konkrétní předsmrtnou poesii – v antologii jsou na ně odkazy; rejstříky jmen básníků a (mnohdy dodatečných) názvů básní; a obrazovou přílohu.

Ve čtvrté kapitole upozorňuje mgr. Ičo mimo jiné na otázku autorských rovin. Za předpokladu, že čtenář při četbě vnímá psychofyzického autora díla, vyvstává u těchto starých, generacemi žáků předávaných básní zásadní problém osobnosti autora, o kterém většinou není známo téměř nic nebo jen velmi málo; lze říci, že mnozí autoři a jejich osudy splývají ve formálních postupech životopisů či spíše hagiografií. Také hlas, zaznívající z textu, mohl být pozměněn redakčními úpravami, které už v úplnosti nelze podchytit. Je nepochybné, že mniši té doby

měli politický vliv a vysvětluje to i z jejich dochovaného díla, třebaže v předsmrtných básních se to ukazuje mnohem méně než třeba v básních prorockých.

Každý, kdo sestavuje antologii, řeší otázku, odkud začít a kde skončit. Jelikož mgr. Ičo vnímá předsmrtné básně jako ucelený díl nejstarší literatury Vietnamu, pak v zájmu úplnosti a pochopení vývoje zahajuje antologii básní, kterou před smrtí pronesl Wuyantong, zakladatel druhé zenové školy ve Vietnamu, ač ji doslovně přejímá od čínského předchůdce a také se na svůj zdroj odvolává (s. 55). Je to zajímavá skutečnost, která dokresluje přímý vliv čínského buddhismu a zároveň implikuje jeho pozdější oslabování.

Autor disertace s velkou pečlivostí analyzuje vlastní texty básní, a to (přibližně) jedenácti z Vinitaručihy školy a dvaceti dvou z Wuyantongovy školy, jakož i některých dalších básní, které s nimi bezprostředně souvisejí (ty jsou stejnou metodou analyzovány v příloze, s. 197-201). Přeloženy jsou rovněž úvodní texty a dovětky, z kterých vyplývají okolnosti posledního okamžiku autora i jedinečnost básně, resp. básní, neboť někteří mniši složili předsmrtné básně dvě.¹ Hlavní důraz se klade na textologický rozbor, přičemž o formální stránce je pojednáno souhrnně v předcházející podkapitole 6.1. O obsahové stránce a klíčových filosofických pojmech, které básníci ve chvíli smrti svým žákům připomínají, pojednává v podkapitole 6.2, na který navazuje výklad vývojovém zrání tohoto žánru. Komentář v antologii se k některým momentům rovněž vrací.

Domnívám se, že lepší orientaci při četbě vlastní antologie by napomohly, ač je nepovažuji za nezbytné, křížové odkazy mezi básněmi v antologii a životopisy autorů v druhé příloze.

V kopii disertace, kterou jsem měla k dispozici, chybějí stránky 63-66; jak ale vyplynulo z obsahu a z poznámkového aparátu, jde pravděpodobně o chybu ve stránkování.

Ronald Egan je v Seznamu literatury řazen pod křestním jménem.

Pokud jde o formální stránku, snad by bylo vhodné sjednotit užívání jazyka buddhistických termínů, resp. jejich řazení v relevantních jazykových mutacích.

Uvedené kritické připomínky poukazují na drobné nedostatky, které nesnižují celkovou vysokou kvalitu předkládané práce.

¹ Přesný počet básní není snadné jednoznačně stanovit, protože některé byly vysloveny nebo napsány s následující replikou. Totéž uvádí Ičo, s. 68-69.

Závěrem možno říci, že zpracování zvoleného tématu je na poli studia východoasijských literatur přínosem, protože ve vietnamské středověké literatuře zaujímalo buddhistické písemnictví přednostní místo a tyto básně jsou jeho pozoruhodnou součástí. Navzdory tomu nejsou na západě příliš známé, s výjimkou posmrtných básní skládaných japonskými mnichy, které vyšly v anglické antologii (citované v seznamu literatury, viz Hoffman). Jak čínsky psaná, tak duchovní literatura byla ve Vietnamu z ideologických důvodů ignorována a je stále poněkud přehlížena i dnes – to ostatně vyplývá ze závěrečného pojednání na str. 156. Proto spatřuji zásadní a nepopíratelný přínos práce v tom, že ji takto vyzdvihla a zdárně uvedla čtenáře do problematiky. Zásadní otázky, které si čtenář bude klást, např. otázka přináležitosti čínsky psaných textů do vietnamské literatury, otázky kolem nejasných postav dávných autorů, otázku konkrétního počtu předsmrtných básní atd., rozvádí mgr. Ičo v příslušných kapitolách disertace sám. Je třeba připomenout, že z jeho několikaletého studia v tomto oboru vycházejí kromě předložené disertace i další výstupy, konkrétně zařazení středověké poesie do Slovníku vietnamské literatury, který získal ocenění na Světě knihy 2012. Je žádoucí, aby výsledky Ičova bádání byly předloženy v některém ze „světových“ jazyků přinejmenším v podobě vědeckého článku.

Disertační práce Jána Iča plně prokazuje nejen jeho schopnost zvolit téma s ohledem na jeho význam v širším kontextu dějin literatury, ale i schopnost pracovat s literárními díly a dalšími prameny ve vietnamštině a buddhistické čínštině, jak prokazují přímé překlady. Jsem přesvědčena, že jeho bádání i výsledná disertační práce vyhovují požadavkům kladeným na získání doktorského titulu.

V Praze, dne 22. června 2012

dc

Katedra asijských studií, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci